

Милош Ђорђевић

Филозофски факултет, Универзитет у Нишу – Србија

e-mail: milos.djordjevic@filfak.ni.ac.rs

ECCLESTIA ET RELIGIOSA. СРПСКИ МИТРОПОЛИТИ И АУСТРИЈСКА ВЛАСТ У СРБИЈИ 1718-1739¹

Апстракт: Питање привилегија које је српска црква имала у оквирима Хабзбуршке монархије било је актуелно током читавог 18. века. Тренутак Велике сеобе народа под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем означио је почетак борбе српске цркве за обезбеђивање привилегијалног статуса који су хабзбуршки владари потврђивали различитим правним актима. У раду ће бити представљени веома важни елементи те борбе у периоду аустријске управе у царској провинцији Краљевство Србија уз помоћ необјављених извора аустријске провинцијенције из Архива Србије и Аустријског Државног архива у Бечу. Са аспекта контроле провинцијске управе, биће расветљена аустријска политика по питању цркве и религије.

Кључне речи: Митрополити, 18. век, Хабзбуршка монархија, религија, школство

Стварањем провинције „Краљевство Србија“ од дистриката који су чинили територију освојену у рату са Османским царством 1716-1718, Хабзбуршка монархија је отпочела уређење свих аспеката живота становништва по моделу који је важио за неоаквистичке (новоосвојене) земље. Полазећи од административног уређења које је било успостављено у Темишварском Банату, аустријске власти су имале за циљ одређивање границе између световног и духовног у обличавању друштвеног живота. Улога вере је у апсолутистичким државама била кључна у испуњавању политичких циљева. Хабзбуршка монархија је својом традиционалном повезаношћу с католичком црквом заправо створила препреку у процесу секуларизације државе што је био један од принципа епохе просвећености, али и поспешивала различитости у својим провинцијама.² Међутим, овим је такође потврђена резервисаност осталих цркава које су постојале на тлу монархије, пре свега због протежирања католика у свим питањима друштвеног живота.

Поред привилегованог положаја католичке цркве у такозваном „немачком“ или „дунавском“ Београду и осталим новоосвојеним хабзбуршким територијама у којима је досељено немачко становништво, српска православна црква је била принуђена да се за своја права често обраћа Бечу. Током двадестогодишње аустријске управе у Краљевству

1 Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете науке и технолошког развоја Републике Србије под називом „Модернизација Западног Балкана“ (ев. бр. 177009).

2 О апсолутистичком систему и разликама у политици Хабзбуршке монархије према провинцијама видети: Нерпнер 2010, 138. Leeb 2003, 286. Нерпнер 2015, 9-22.

Србији, било је неколико значајних момената борбе Београдског митрополита за очување и потврђивање већ стечених права, а која су у извештајима администрације означавана под насловом: цркве и вере (*Ecclesia et Religiosa*). Београдска Митрополија је заједно са Карловачком, Вршачком и Темишварском митрополијом била предводник српског народа у односима са аустријским администрацијама у Краљевству Србији, Темишварском Банату, Малој (Царској) Влашкој и Краљевству Славонији.³ Као први задатак митрополита наметало се успостављање јединственог деловања у неоаквистичким земљама Хабзбуршке монархије. То је подразумевало најпре борбу за потврђивање привилегија добијених крајем 17. века на новоосвојене области, затим што је више могуће институционално обједињавање српских митрополија у монархији посредством народно-црквених сабора, као и питање оснивања српских школа, које је у тадашњим околностима представљало не само школско, већ и национално питање.

Привилегије које је српски народ добијао од хабзбуршког цара, датирају из времена Великог Бечког рата (1683-1699), када је цар Леополд I послао *Инвенторију* српском народу да се подигне на устанак и који је након продора аустријске војске до Косова и османског противудара 1690. године довео до Велике сеобе Срба под Арсенијем III Чарнојевићем.⁴ Отпор према Османском царству српски народ је базирао на обновљеној Пећкој патријаршији, а патријарх је политику ослањања на хришћанске силе (Млетачку републику, Русију и Хабзбуршку монархију) водио до краја свог живота. Почетак савезништва са Хабзбуршком монархијом отпочиње након повратка патријарха Арсенија у Пећ 1689. године на позив аустријског генерала Пиколоминија, а повод за састављање прве привилегије хабзбуршког цара српском народу била је саборска представка од шест пунктација из Београда 1690. године коју је у Беч однео јенопољски и арадски владика Исаија Ђаковић.⁵ Проширење српских привилегија на тлу монархије текло је упоредо са процесом јачања црквене организације под духовним и световним поглаваром, титулисаним као архиепископ. Привилегије дате 1691, 1695, 1706, 1713, као и заштитно писмо цара Карла VI биле су основа на коју су се ослањали српски митрополити у неоаквистичким земљама Хабзбуршке монархије од 1718. године. Очување привилегија добијене из Беча увек су наилазиле на одбијање сталеча у Угарском сабору да их инартикулише, због несклада са трајноважећим законима (*Leges Regni Hungariae*).⁶

Настојање бечког двора да се од новоосвојених провинција направи нека врста тампон зоне између Османског царства и угарског племства у циљу одвраћања од неког будућег њиховог савезништва против монархије, оснажило је утицај неоаквистичке субделегације, која је још 1712. године била пред гашењем.⁷ Међутим, састављена од чланова Дворског коморског већа и Дворског ратног већа, субделегација је одлучивала о свим питањима у провинцијама, између осталог и о питањима цркве и вере све до 1740. године.⁸ Став Угарске дворске канцеларије био је да су српске привилегије најпре дате

3 У оквиру провинције Темишварски Банат, односно у инструкцијама Банатској администрацији за боље функционисање тамошњих цивилних институција, посебно је наглашено да Срби имају два митрополита у Вршцу и Темишвару који делују на основу царских привилегија (*Kaysl. Privilegium das liberum Exercitium Religionis*). AT-OeStA/FHKA АНК HF Ungarn VUG 30, 701-703. (12.12.1734). О односу бечког двора и српских митрополита у монархији видети: Petrović 2012, 45-54.

4 Ђорђевић 1861, 185-191.

5 Гавриловић 2006, 10.

6 Гавриловић 1991, 11-14. Микавица 2011, 33.

7 Langer 1889, 157-158.

8 Ingraо 2014, 80-81.

за територију јужно од Саве и Дунава, а да се након потписивања Пожаревачког мира 1718. оне не односе на Краљевство Србију.⁹

У току аустријске управе у Србији, један од кључних догађаја у борби српске цркве за остваривање својих права у оквиру процеса уједињења Карловачке и Београдске митрополије, био је народно-црквени сабор одржан 1731. године. Царски изасланик на овом сабору био је гроф Локатели, који је током месеци трајања сабора одаслао извештаје неоаквистичкој комисији.¹⁰ У српској историографији је до сада доста пажње било посвећено овом сабору, углавном из извора домаће провинцијске сачуване у Сремским Карловцима. Међутим, један од значајних извештаја-упутства који је субделегација Неоаквистика сачинила за Локателија показује колико је пажње у Бечу посвећено овом питању.¹¹ У извештају се наводи да је гроф Локатели имао задатак да објасни на Сабору да се избор Митрополита односи на привилегије дате након Карловачког мира 1699. године и самим тим само на територију освојену у Великом Бечком рату. „Царским оружјем“ освојене области у рату 1716-1718. нису могле бити узете у обзир приликом тумачења ранијих привилегија. Објашњавајући свој став, субделегација је најпре навела клаузулу која говори да је претходни избор митрополита Мојсија Петровића 1726. године био везан само за Карловачку митрополију, а да је Београдском митрополијом управљао само као администратор. Потпуно непривлачиво је било да се спроведе било какво уједињење Краљевства Србије и осталих неоаквистичких земаља „верским путем“¹², односно успостављањем једног митрополита. Субделегација је у извештају поставила питање да ли се из оваквог захтева заправо видела нарастућа жеља српске цркве за „словенизацијом“ (посрбљавањем) становништва. То свакако није био случај, јер је у провинцији било доминантно српско становништво, док су остали живели у одвојеним заједницама (као немачко становништво) са сопственом верском организацијом. Правдајући свој став, субделегација је споменула и могућност даљег освајања османских територија „царским оружјем“, у чијем би се случају такође примењивао принцип ненадлежности царских привилегија у новоосвојеним областима.¹³

Политичке околности у којој се налазила Хабзбуршка монархија допринела је да се на провинцију Краљевство Србију гледа знатно опрезније по питању верских права српског народа, пре свега јер су Срби у оквиру војне формације, тзв. народне милиције, чували границу према Османском царству.¹⁴ Такође, радећи на привлачењу хришћана из Османског царства за насељавање опустеле територије Србије, аустријској администрацији је била неопходна помоћ српске цркве. Свакако да је ово било од пресудног утицаја на одлуку да се новоизабраном митрополиту додели улога администратора Београдске митрополије.¹⁵

Делујући у складу са новим околностима, српски митрополити су као предводници српског народа установили циљеве који ће учврстити положај Срба у доба просвећеног апсолутизма у Европи. Питање образовања било је једно од основних за

9 Точанац-Радовић 2011, 248-252.

10 Точанац 2007, 212-213.

11 АС, Рс-А2, 185, 1-6.

12 [...] *SalvaunioneregniServiaaliarumprovinciarumneoaquisticarumkeenerdingenacceptierenwolle.* АС, Рс-А2, 185, 3.

13 АС, Рс-А2, 185, 3-4.

14 Веселиновић 1984, 5-42.

15 [...] *Das der neu erwählenden Erzbischoff interris utilitet zur wachsen und gleichwohlen die ganze Raitzische nation in disseitigen landen ab uno capite Ecclestiastico administriert und regiert mithin in Substantia des Cleri und Nationsantrag gleichwohlen tacitè ad implieret würde.* АС, Рс-А2, 185, 5.

укључивање Срба у модерне европске токове и одбрану националног идентитета у монархији. Ово је нарочито било важно узимајући у обзир процесе код осталих народа на југоистоку монархије, чије су се елите непрестано бориле за остваривање све већих права. После потписивања мировног уговора у Пожаревцу, београдски митрополити Мојсије Петровић и Вићентије Јовановић чине прве конкретне кораке ка остваривању циљева у српском школству. Права и обавезе Београдског митрополита установљених приликом стварања провинције Краљевства Србије, омогућавале су спровођење постављених циљева у дело.¹⁶ До аустријског освајања Београда, августа 1717. године, у Београду је постојала само једна основна или тривијална грчка школа са наставом на грчком језику.¹⁷ Такве школе су се могле наћи на целом Балканском полуострву на почетку 18. века и у њима се настава састојала готово искључиво у учењу деце да читају црквене књиге, затим писању и појању, узевши у обзир интелектуално стање свештенства.¹⁸ Није било правих учбеника ни правих учитеља. „Даскали“, „Мештери“, „Магистри“ нису били за овај позив школовани људи, него већином калуђери и свештеници, а неретко и трговачки помоћници или трговци и занатлије, који су своје ђаке подучавали у својој кући. Иако није било квалификованих наставника, наставног програма и учбеника, ипак су постојали израђени начини, истина врло примитивни, за стицање писмености и знања која су тада сматрана потребним.¹⁹ Срби који су живели у Будиму били су у то време најпросвећенији део српског народа. Одмах по формирању српске општине у Будиму, Срби су примили на себе материјалну обавезу према учитељима који су им учили децу. Први поуздани податак о школи у Будиму налазимо 1704. године. За даље школовање, Србима је била доступна латинска школа на немчком језику која им је веома користила, јер су поред општег образовања учили и немачки језик, потребан у пословима према магистрату и државној власти у Бечу.²⁰

Период од 1726. до 1731. испуњен је планском делатношћу београдског митрополита Мојсија Петровића на оснивању основних и средњих школа по угледу на Србе у Будиму. Његово деловање односи се на постизање просветне сарадње са Русијом и у том смислу се у два маха писмом обраћа руском цару Петру Великом.²¹ У време свог првог боравка у Бечу 1718. митрополит Петровић шаље молбу преко руског посланика Аврама Петровића Веселовског, руском цару, да му се пошаљу из Русије два искусна учитеља за потребе српских школа који ће понети и потребне учбенике. Друго писмо сличне садржине упутио је 1722. царском канцелару грофу Гаврилу Головнику са молбом да се за исто питање заузме код цара.²² У оба писма митрополит Петровић изражава негодовање деловањем католичког свештенства и изражава сумњу у њихове намере да учествују у образовању српског становништва у новоосвојеним провинцијама Хабзбуршке монархије.²³

Доминантна личност руског цара Петра Великог је само поспешила везу Русије са Србима која се на основу исте вере и сличног језика већ од раније одржавала, нарочито у тежњи Срба за руском помоћи у ослобађању од Османлија. У вези са тако наглим развојем руско-српских веза за време цара Петра Великог, његовом ратном

16 AT-OeStA/FHKA ANK HF Ungarn Sieb.Kaalvhd. 99, 62-63. (16.05.1723).

17 Руварац 1905, 430. Ђорђевић 1950, 58.

18 Кириловић 1929, 1.

19 Поповић 1952, 217.

20 Ибид, 259.

21 Хасанагић 1974, 104-107.

22 Поповић 1950, 356.

23 Грујић 1910, 99.

славом, а нарочито његовим ратовањем против Османлија и позивом хришћанским народима да учествују уз руску војску, популарност Петра Великог међу Србима почела је убрзо да расте и да прелази у прави култ његове личности, који је усмено и писмено у разним облицима долазио до изражаја.²⁴ Митрополит Петровић у оквиру тих политичко-културних руско-српских веза, обраћа се цару Петру Великом у молби пуној девоџија и китњасте фразеологије.²⁵

Циљ који је себи поставио митрополит Петровић остварен је делимично у виду просветног рада руских учитеља, браће Максима и Петра Суворова. Из писама које је са Максимом Суворовим размењивао, види се његов начелан став о просветној школској политици.²⁶ Да су те мисли биле на висини тадашњих европских схватања о задацима школа и њихових планова и програма указују и митрополитова залагања за оснивање нижих-редовних основних, средњих-латинских и грчких гимназија и виших-филозофских и богословских школа. Учење словенског и латинског језика у средњим, односно вишим школама уз граматику, реторику, логику, филозофију и богословље требало је резултирати тиме да се ученици науче духовној политици, како би се из редова најбољих ученика бирали епископи, црквени проповедници, свештеници и учитељи.²⁷

Максим Суворов, први руски учитељ међу Србима, стигао је крајем маја 1726. у Сремске Карловце, где је отворио школу са седам ученика, али је по митрополитовом захтеву убрзо прешао у Београд и фебруара 1727. отворио редовну руско-словенску школу са 29 ученика. Његов рад пратио је велики отпор београдске средине²⁸, о чему сведоче његове бројне жалбе и због чега се вратио у Сремске Карловце.²⁹ Након смрти митрополита Мојсија Петровића 1731. услови за рад су се изменили и Максим Суворов се вратио у Русију. Захваљујући његовим руско-словенским школама у Београду и Сремским Карловцима успостављен је темељ нижим и средњим школама у српском народу, дајући притом изванредан број даровитих учитеља. Међутим, учешће Суворових у изградњи образовног система међу Србима овим није била завршена. Други брат Петар Суворов је у периоду 1736-1737 био учитељ у српској школи у Будиму.³⁰

Нови митрополит Вићентије Јовановић (1731-1737) је настављајући рад на уређењу школа прописао дисциплинска правила за учитеље и ученике словенско-латинских и малих словенских школа, као и начин издржавања школа и плаћање учитеља.³¹ Након одбијања државних власти да се за ту сврху разреже нови порез за Србе, митрополит Јовановић је одлучио да се новац обезбеђује од имања умрлих епископа и умрлих поданика без наследника.³² Даље деловање митрополита Јовановића своди се на остваривање намера његовог предходника о подизању потпуне гимназије са шест разреда и увођење класе философије и богословије.³³ Напори митрополита Јовановића нису ипак резултирали значајнијим успехом због немарности Срба у

24 Костић 1958, 87.

25 Ибид, 98-99.

26 Мирковић 1931, 142. Руварац 1910, 78.

27 Грујић 1910, 99-112.

28 За прву генерацију Срба у Хабзбурској монархији, руске богословске књиге су представљале симбол православља, којима се указује дубоко поштовање и које се поклањају манастирским и парохијским црквама за здравље и вечни помен. Поповић, Гимотијевић, Ристовић 2011, 268-269.

29 Хасанагић 1974, 104-107.

30 Поповић 1952, 265-266.

31 Швикер 1998, 70.

32 Поповић 1950, 362-364.

33 Грујић 1910, 100.

Београду, који нису на адекватан начин подржали овај процес и редовно слали децу у школе.³⁴ Тек под претњом лишавања верника црквене службе, даго је обећање да ће деца ићи редовно у школу, што је, као један од недостатака српског образовања, касније решавано инструкцијама за учитеље и родитеље.³⁵

Тежња српских црквених великодостојника за организацијом школства у првој половини 18. века не треба сматрати само племенитом жељом за стицањем знања, бољим васпитањем и стварањем развијене етичке личности, него и као потребу да се учењем и просвећивањем савладају сва искушења оног доба. Они су као културни и просветни посленици својим ангажовањем успоставили темеље културном уздизању Срба на просторима Хабзбуршке монархије. Често пута су наилазили на неразумевање и отпор власти која из практичних разлога није увек благонаклоно гледала на њихову активност, али и поред тога духовни представници Срба у монархији ни једног тренутка нису одустајали од свог племенитог циља. У тренуцима када су то политичке прилике дозвољавале, митрополити су помоћ тражили од царске Русије, која је увек користила прилику да кроз помоћ школама у упућивању учитеља ојача и свој политички утицај међу Србима. Гледано у целини, улога и значај митрополита и њиховог рада на културном уздизању и очувању националног идентитета Срба на тим просторима био је немерљив, с обзиром на време и услове у којима су деловали. Циљ неоаквистичке субделегације, да се након смрти митрополита Вићентија Јовановића, избором два митрополита поново раздвоје Београдска и Карловачка митрополија, није се остварила због ратних околности који су уследили. Након што је монархија, као савезница Русије ступила у рат против Османског царства 1737. године, ратне прилике су најпре довеле до сеобе Срба из Османског царства на челу са Патријархом Арсенијем IV Шакабентом, а након тога и даље на север због губитка Србије са Београдом. Ипак, делатност српских митрополита за остваривање права током аустријске двадесетогодишње провинцијске управе био је само један период у дугој борби за очување стечених привилегијалних права Срба у 18. веку. Она су се од периода владавине царице Марије Терезије сужавала и сведена су на црквено-школску аутономију, све до Темишварског сабора 1790. године. Без обзира на потешкоће у спровођењу привилегија, јачање српске националне свести и образовања код Срба у монархији биле су позитивне стране ових законских аката, што је имало великог утицаја у борби за ослобођење од Османског царства.

Извори

Архив Србије (АС)

Фонд: Рс, А2 (1717-1740)

Аустријски Државни архив у Бечу (АТ-ОеStА)

FNKA ANK HF Ungarn VUG 30 A/B. Neoquistica des Karlowitzer und Passarowitz Friedens. (1690 – 1762).

34 Са почетком основне школе, у коју се прво полазило са шест, а потом са седам година, мушко дете је прелазило у надлежност оца, који је одлучивао да ли ће дете ићи у школу и колико ће се њој озбиљно посветити. Девојчице најчешће нису похађале редовну у школу чак и у најелитнијим градским срединама попут Сентандреје, већ су остајале у кући, где је о њиховом васпитању и даље бринула мајка. Кириловић 1929, 97. Сечански 1940, 199-201.

35 У инструкцијама за родитеље (очеве) наведена су првила понашања према институцији школе. Једна од најважнијих је забрана позивања деце из школе у току наставе. Тимотијевић 2006, 406-408.

FNKA ANK HF Ungarn Sieb. Kaalvhd., Fasz. 99. Serbien: Berichte und Vorschläge zu seiner besseren Verwaltung. (1719-1739).

Литература

Веселиновић, Рајко (1984): *Војна крајина у Србији 1718-1739*. Београд: Зборник Историјског музеја Србије, 21, 5-42.

Гавриловић, Владан (2006): *Исаија Ђаковић. Архимандрит зретешки, епископ јенопољски и митрополит крушедолски*, Зборник Матице српске за историју 74, Нови Сад: Идеал, 7-37.

Гавриловић, Славко (1991): *О борби Срба у Хабсбуршкој Монархији за политичко-територијалну аутономију (1690-1850)*, Зборник Матице српске за историју 43, Нови Сад: Матица Српска, 7-24.

Грујић, М. Радослав (1910): *Прилози за историју српских школа у првој половини XVIII века*, Београд: Споменик Акад. XLIX.

Грујић, М. Радослав (1910): *Прилози за културну историју српског народа*. Београд: Државна штампарија Краљевине Србије, 100-152.

Ђорђевић, Јован (1861): *Радња Благовештенског сабора народа српског у Срмским Карловцима 1861*. Нови Сад: Епископска књигопечатња.

Ђорђевић, С. Живојин (1950): *Школа и просвета у Србији 1700–1830*, Београд: БИГЗ.

Кириловић, Димитрије (1929): *Српске основне школе у Војводини у 18. веку*, Сремски Карловци: Српска манастирска штампарија.

Костић, Мита (1958): *Култ Петра Великог код Руса, Срба и Хрвата у XVIII веку*, Београд: Историјски часопис СКА, VIII.

Langer, Johann (1889): *Serbien unter der kaiserlichen Regierung (1717-1739)*, Mittheilungen des k. und k. Kriegsarchivs, neue Folge, 3, Wien: Kriegsarchiv.

Leeb, Rudolf (2003): *Geschichte des Christentums in Österreich: Von der Spätantike bis zur Gegenwart*. Vienna: Verlag Carl Überreuter.

Мирковић, Лазар (1931): *Старине фрушкогорских манастира: најлепше дело о прекрасним старинама фрушкогорских манастира*, Београд: Нова зора, Одељење за националну књижевност издавачке књижарнице Геце Кона.

Микавица, Дејан (2011): *Српско питање на угарском сабору 1690-1918*. Нови Сад: Филозофски факултет.

Petrović, Marija (2012): *Austrian Enlightenment the Orthodox Way. The Church Calendar of the Habsburg Serbs and the Josephinist Reforms*. In: H. Heppner, E. Posch (Eds.), *Encounters in Europe's Southeast. The Habsburg Empire and the Orthodox World in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*. Bochum: Winkler Verlag, 45-54.

Поповић, Ј. Душан (1952): *Срби у Будиму од 1690 до 1740*. Београд: Српска књижевна задруга.

Поповић, Душан (1950): *Србија и Београд од пожаревачког до београдског мира 1718-1739 године*, Београд: Српска књижевна задруга.

Поповић Марко, Тимотијевић Мирослав, Ристовић Милан (2011): *Историја приватног живота у Срба*. Београд: Клио.

Руварац, Димитрије (1905): *Грчка школа у Београду*, Сремски Карловци: Српски Сион.

Руварац, Димитрије (1910): *Писма Максима Суворова, руско-српског учитеља и митрополита Мојсија Петровића*, Београд: Споменик СКА, 43.

Сечански, Живан (1940): *Једна класификација српске основне школе у Сент-Андреји из 1798. године*, Нови Сад: ГИДНС, 199-201.

Тимотијевић, Мирослав (2006): *Рађање модерне приватности*, Београд: Клио.

Точанац Радовић, Исидора (2011): *Резолуција цара Карла VI из 1720. године*, Мешовита грађа (Miscellanea) 32, Београд, 243-254.

Точанац, Исидора (2007): *Београдска и Карловачка митрополија. Процес уједињења 1719-1731*, Историјски часопис 55, Београд, 201-217.

Хасанагић, Едиб (1974): *Историја школа и образовања код Срба*, Београд: Историјски музеј СР Србије.

Heppner, Harald (2010): The Habsburg Model of Modernised Society in the Time of Enlightenment. In: P. Mitev (i dr.) *Empires and Peninsulas. Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople, 1699-1829*. Berlin: Lit Verlag, 137-142.

Heppner, Harald (2015): Aufstieg zur Provinz Essayistische Überlegungen zum Donau-Karpatenraum. In: H. Heppner, M. Miladinović Zalaznik, *Provinz als Denk- und Lebensform. Der Donau-Karpatenraum im langen 19. Jahrhundert*, Wien: Peter Lang.

Швикер, Јохан Хајнрих (1998): *Политичка историја Срба у Угарској*. Нови Сад: Матица Српска.

***ECCESTIA ET RELIGIOSA. SERBIAN METROPOLITANS
AND AUSTRIAN AUTHORITIES IN SERBIA 1718-1739.***

The tendency of Serbian dignitaries to organize education in the first half of the 18th century should not be merely considered as a noble desire to acquire knowledge, a better upbringing and create a developed ethical personality, but as the need to overcome, by learning and enlightenment, all temptations of that time. As cultural and educational workers they established by their engagement the foundations of cultural elevation of the Serbs on the territory of the Habsburg monarchy. They often experienced misunderstanding and resistance from the authorities, that were not always benevolent about their activity, but nevertheless spiritual representatives of the Serbs in the monarchy did not, for a moment, give up their noble cause. At times when political circumstances allowed it, metropolitans were looking for help from Tsarist Russia, which had always used the opportunity to, by helping schools in guiding their teachers, strengthen its political influence among the Serbs. On the whole, the role and significance of Metropolitans and their work on cultural improvement and preservation of the national identity of the Serbs in these regions was tremendous, considering the time and conditions in which they operated. The aim of Neo-acquistic sub-delegation to, after the death of Metropolitan Vićentije Jovanović, by electing two metropolitans, separate again Belgrade and Karlovac metropolises, was not achieved due to the war that followed. After the monarchy, as an ally of Russia, entered the war against the Ottoman Empire in 1737, first the wartime conditions led to migration of the Serbs from the Ottoman Empire, who were led by Patriarch Arsenije IV Šakabenta, and then they continued north due to the loss of Serbia with Belgrade. However, the activity of Serbian metropolitans to exercise the rights during the twenty years of Austrian provincial administration was a single period in the long struggle to preserve acquired privileged rights of the Serbs in the 18th century. They, from the reign of Empress Maria Theresa, narrowed and reduced to a church and school autonomy, until the Timisoara Parliament in 1790. Regardless of the difficulties in implementing the privileges, strengthening of Serbian national awareness and education among the Serbs in the monarchy were positive aspects of these legislative acts that had a great impact in the fight for liberation from the Ottoman Empire.

